

AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY O'QITISH METODLARINING QIYOSIY TAHLILI

Baxridinova Nargiza Sobirovna

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti
Ingliz tili amaliy fanlar №1 kafedrasida katta o'qituvchisi

Norboyeva Muslima Otabek qizi

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti talabasi

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada an'anaviy va zamonaviy o'qitish metodlarining mohiyati, ularning asosiy funksiyalari hamda o'zaro farqlari tahlil qilinadi. Shuningdek, ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik yondashuvlarning ahamiyati, o'quvchi shaxsini rivojlantirishdagi o'rni va samaradorligi to'liq ko'rsatib beriladi. Tadqiqot natijalari zamonaviy metodlarning ta'lim sifatini oshirishdagi ustun tomonlarini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: *an'anaviy metodlar, zamonaviy metodlar, o'quvchi markazli ta'lim, interaktiv metodlar, pedagogika, innovatsiya, ta'lim samaradorligi, ta'lim algoritmlari, raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt, elektron resurslar.*

ABSTRACT

This article analyzes the essence of traditional and modern teaching methods, their main functions, and their differences. It also highlights the importance of modern pedagogical approaches in the educational process, as well as their role and effectiveness in developing students' personalities. The research results demonstrate the advantages of modern methods in improving the quality of education.

Keywords: *traditional methods, modern methods, student-centered learning, interactive methods, pedagogy, innovation, teaching effectiveness, educational algorithms, digital technologies, artificial intelligence, electronic resources.*

АННОТАЦИЯ

В данной статье анализируются сущность традиционных и современных методов обучения, их основные функции и различия. Также освещается значение современных педагогических подходов в образовательном процессе, их роль и эффективность в развитии личности учащегося. Результаты исследования показывают преимущества современных методов в повышении качества образования.

Ключевые слова: *традиционные методы, современные методы, обучение, ориентированное на учащегося, интерактивные методы, педагогика,*

инновации, эффективность обучения, образовательные алгоритмы, цифровые технологии, искусственный интеллект, электронные ресурсы.

KIRISH (INTRODUCTION)

Hozirgi globallashayotgan va raqamli texnologiyalar jadal rivojlanayotgan davrda ta'lim tizimi tub o'zgarishlarga uchramoqda. Jamiyatning yangi ehtiyojlari, mehnat bozoridagi zamonaviy talablar va ma'lumot oqimining keskin tezlashuvi ta'lim berish metodlarini tizimli ravishda yangilash zaruratini yuzaga keltirdi. Shu nuqtai nazardan, an'anaviy va zamonaviy o'qitish metodlarini qiyosiy o'rganish hamda ularning samaradorligini ilmiy jihatdan asoslash birinchi darajali ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Ko'p yillar davomida ta'lim tizimining asosi hisoblangan klassik yondashuvlar bugungi kun raqamli avlodi talablariga to'liq javob bera olmayapti. Muammo ko'pincha o'quvchilarning intilishida emas, balki qo'llanilayotgan metodlarning inson kognitiv imkoniyatlari hamda zamonaviy texnologik muhitga mos kelmasligidadir. Ushbu maqolada an'anaviy o'qitish tizimining kamchiliklari tahlil qilinib, zamonaviy interaktiv yondashuvlar, elektron resurslar va sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim sifatini oshirishdagi o'rni yoritib beriladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI (LITERATURE REVIEW)

Ta'lim metodikasi va pedagogik texnologiyalarni rivojlantirish borasida ko'plab mahalliy va xorijiy olimlar tadqiqot olib borganlar. Xususan, asosan nazariy bilimlarni tizimli uzatishga asoslangan an'anaviy metodlarning shakllanishi va rivojlanish asoslari Asqarova (2020) hamda Begmatov va Bo'ronov (2019) kabi olimlarning ishlarida nazariy jihatdan asoslangan.

So'nggi yillarda ta'limga innovatsion va raqamli yondashuvlarni olib kirish masalalari dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Abduraxmonova (2025) o'z tadqiqotlarida ta'lim jarayoniga zamonaviy metodik yondashuvlar — kompetensiyaviy, kommunikativ, interfaol, integrativ va raqamli texnologiyalarning kirib kelishi til o'qitishda sifat jihatidan yangi bosqichni boshlab berganini ta'kidlaydi. Uning fikricha, elektron resurslar, multimedia vositalari va loyihaviy ta'lim o'quvchilarning nutqiy hamda tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda yuqori samaradorlik ko'rsatmoqda.

Shuningdek, raqamli transformatsiya va sun'iy intellekt (SI) imkoniyatlari ta'lim algoritmlarini shaxsiylashtirishda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Toshboyeva (2025) o'z ilmiy ishlarida sun'iy intellektning ta'lim oluvchining vaqtini tejashga va ta'limda muvaffaqiyatli rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatayotganini qayd etadi. Qodirov va Karimova (2023) hamda Azizova (2022) kabi tadqiqotchilar raqamli

texnologiyalar va SI algoritmlari talabalarning individual xususiyatlari va o‘rganish usullari asosida ta’lim trayektoriyasini moslashtirishga xizmat qilishini isbotlaganlar.

METODOLOGIYA (METHODOLOGY)

Ushbu maqola qiyosiy-tahliliy (review-based) metodologiyaga asoslangan bo‘lib, unda empirik ma’lumotlar to‘plash o‘rniga an’anaviy va zamonaviy pedagogik yondashuvlar nazariy jihatdan qiyoslanadi. Tadqiqot obyekti sifatida ta’lim tizimidagi kognitiv jarayonlar va o‘qitish algoritmlari olindi.

Tahlil jarayonida quyidagi metodologik bosqichlar va mezonlardan foydalanildi:

- **Tizimli tahlil:** An’anaviy ta’limning reproduktiv tabiati va uning o‘quvchi motivatsiyasiga ta’siri baholandi.

- **Qiyosiy-pedagogik yondashuv:** O‘qituvchi markazli (teacher-centered) va o‘quvchi markazli (student-centered) ta’lim tizimlarining farqlari jadval asosida guruhlandi.

- **Texnologik integratsiya tahlili:** Raqamli texnologiyalar, elektron resurslar va sun’iy intellekt vositalarining dars jarayonidagi samaradorlik ko‘rsatkichlari nazariy modellashtirildi.

NATIJALAR (RESULTS)

O‘tkazilgan qiyosiy tahlil natijalari an’anaviy va zamonaviy metodlarning tub farqlarini va ta’lim oluvchining shaxsiy rivojlanishidagi o‘rnini yaqqol ko‘rsatib berdi.

Solishtirish mezonlari	An’anaviy o‘qitish metodlari	Zamonaviy o‘qitish metodlari
Ta’lim markazi	O‘qituvchi asosiy markazda va boshqaruvchi rolda bo‘ladi.	O‘quvchi faol subyekt sifatida markazga qo‘yiladi.
Bilim berish uslubi	Reproduktiv xarakterda (yod olish va takrorlash).	Interaktiv, izlanish va mustaqil fikrlashga asoslangan.
Dars shakli	Ko‘pincha passiv ma’ruza va tushuntirish.	Guruhli ishlar, munozaralar, loyihalar va rolli o‘yinlar.
Baholash tizimi	Faqat yakuniy natijaga asoslangan (summativ).	Rivojlanishni doimiy nazorat qiluvchi formativ baholash.
Texnologik ta’minot	Minimal darajada yoki faqat darsliklardan foydalaniladi.	Raqamli texnologiyalar, SI va elektron resurslar integratsiyasi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, zamonaviy metodlarning bir qator ustun jihatlari aniqlandi: o'quvchilarning faolligini oshiradi, mustaqil va tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi, amaliy ko'nikmalarni shakllantiradi hamda ta'lim jarayonida individual (shaxsiylashtirilgan) yondashuvni ta'minlaydi.

MUHOKAMA (DISCUSSION)

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy o'qitish metodlari insonning axborotni kognitiv qabul qilish va xotirada saqlash qonuniyatlariga to'liq mos keladi. An'anaviy ta'limda bilimlar tizimli berilsa-da, passiv tinglash formati o'quvchining mustaqil tahlil qilish imkoniyatlarini cheklab qo'yadi. Yakuniy natijaga asoslangan baholash esa o'quv jarayonidagi kognitiv o'sishni to'liq aks ettira olmaydi, bu esa talabalarda motivatsiyaning so'nishiga olib keladi.

Zamonaviy yondashuvda esa o'quvchi tayyor axborotni shunchaki qabul qiluvchi emas, balki uni qayta ishlovchi faol subyektga aylanadi. Guruhli debat va loyihaviy ishlar real hayotiy vaziyatlarni modellashtirib, o'rganilgan materialning xotirada uzoq muddatli saqlanishini (retention) ta'minlaydi.

Bu jarayonda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va ayniqsa sun'iy intellektning o'rni beqiyos. Sun'iy intellekt ta'lim oluvchining savollariga tezkor javob berish, vizual va taqdimot materiallarini yaratish bilan cheklanib qolmay, ta'lim algoritmlarini har bir talabaning individual qobiliyati va o'rganish tezligiga moslashtiradi. Bu esa dars samaradorligini keskin oshiradi.

Biroq, zamonaviy metodlarni amaliyotga joriy etishda bir qator tizimli muammolar ham mavjud:

1. O'qituvchilarning texnologik va metodik jihatdan yetarli tayyorgarlikka ega emasligi.
2. Ta'lim muassasalarida texnik vositalarning yetishmasligi.
3. Akademik soatlarning (vaqt resurslarining) cheklanganligi.

Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun pedagogik kadrlarning raqamli va innovatsion malakasini doimiy oshirib borish strategik vazifa hisoblanadi.

XULOSA (CONCLUSION)

Tadqiqot natijasida xulosa qilish mumkinki, an'anaviy va zamonaviy o'qitish metodlarining har biri o'ziga xos ahamiyatga ega. An'anaviy metodlar fanning fundamental nazariy asoslarini tizimli yetkazib berishda muhim rol o'ynasa-da, bugungi raqamli asrda o'quvchi shaxsini va uning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishda zamonaviy interaktiv yondashuvlar ancha samarali va ustun hisoblanadi.

Bugungi kun ta'lim tizimi faqatgina quruq yodlashga emas, balki tanqidiy fikrlash va muammolarni mustaqil hal qilishga asoslanishi zarur. Ta'lim sifatini

oshirishning eng optimal va muvozanatlashgan yechimi — anʼanaviy metodlarning ijobiy, fundamental jihatlarini saqlab qolgan holda, ularni raqamli texnologiyalar, sunʼiy intellekt imkoniyatlari hamda zamonaviy interfaol metodlar bilan uygʻunlashtirgan (blended learning) holda tashkil etishdir.

ADABIYOTLAR ROʻYXATI (REFERENCES)

1. Abduraxmonova, G. (2025). Oʻzbek tili oʻqitish metodikasi: anʼanaviy va zamonaviy yondashuvlar tahlili. *Pedagog respublika ilmiy jurnali*, 8(11), 15-noyabr.
2. Asqarova, M. (2020). *Oʻzbek tili oʻqitish metodikasining nazariy asoslari*. Toshkent: Oʻzbekiston faylasuflari jamiyati nashriyoti.
3. Azizova, M. (2022). Zamonaviy taʼlimda raqamli texnologiyalarning oʻrni. *Pedagogik mahorat ilmiy jurnali*.
4. Begmatov, E., & Boʻronov, A. (2019). *Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot*. Toshkent: "Noshir".
5. Gʻulomov, A., & Mamajonov, Z. (2017). *Oʻzbek tilining nazariy grammatikasi*. Toshkent: Universitet.
6. Qodirov, S., & Karimova, G. (2023). *Sunʼiy intellekt va taʼlim texnologiyalari: yangi davr imkoniyatlari*. Toshkent: Oʻzbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
7. Toshboyeva, R. Sh. (2025). Zamonaviy oʻqitish metodlarini amaliyotga joriy etishda sunʼiy intellektning ahamiyati. *Ilmiy maqolalar toʻplami*, 644-bet, 2025-05-27.